

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄.

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 22 ΤΟΥ ΗΛΩΝΗΡΗ 1912

ΑΡΙΘΜΟΣ 485

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ πρὸς τὸν κ. Πάλλη.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. «Στὸν ἴσκιον τοῦ Πλατάνου».
Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Τὸ δαχτυλίδι τῆς μάνας (συνέχεια).
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Ὅ,τι μᾶς ἔλειπε.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. (Τὰ γεράκια —
Τὰ λάθη τῆς ὀσίας).

Α. Π. «Romances sans paroles» τοῦ Paul Verlaine.

Π. ΠΑΒΟΛΙΝΗΣ. Ἡ Βυζαντινὴ ἐποποιία τοῦ Διγενῆ Ἀ-
κρίτα.

Α. ΠΑΛΑΜΑΣ. Τὰ βιβλία (Φυσικὴ — Μπουκετάκι — Σύβνα
Ρωμιέ).

Α. STEINMETZ. Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη.

Α. ΤΡΑΝΟΣ. Τὸ ἐργατικὸ μας κίνημα.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. Ὁ Βενιζέλος καὶ ἡ δημοτικιστι-
κὴ ἰδεολογία.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩ-
ΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Α'

Ὁ κ. Σ. Γρανίτσας ἀπάντησε σὲ κείνα ποῦ ἔ-
γραψα γιὰ τὸν κ. Βενιζέλο (*) καὶ τὴν πολιτικὴ
του μ' ἓνα ἄρθρο του ποῦ τὸ ἐπιγράφει «Ὁ Βενι-
ζέλος ἐδῶ καὶ στὴν Κρήτη» (**). Στὸ πρῶτο μέρος
ποῦ ἀναφέρεται στὴν πολιτικὴ δράση τοῦ κ. Βενιζέ-
λου δὲν τὰ λέει διόλου καλὰ. Τὸ δεύτερο ἔχει πολ-
λὲς ἀλήθειες γιὰ τὴν τυφλότητα τοῦ ἐπαναστατικοῦ
κινήματος τοῦ Γουδιού καὶ ἐν γένει γιὰ τὴ διανοη-
τικότητα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας τὴν ἐποχὴ ἐκεί-
νη, μὰ αὐτὰ οὔτε δικαιολογοῦν τὰ συμπεράσματά
του γιὰ τὴν πολιτικὴν ἀξία τοῦ κ. Βενιζέλου οὔτε
ἀναιροῦν διόλου ἐκεῖνα ποῦ ἐγὼ ἔγραψα.

Πρέπει ὅμως πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ κάνω μιὰ δή-
λωση ποῦ μοῦ φαίνεται ἀναγκαία. Δηλαδή, γιὰ νὰ
μεταχειρισθῶ ἓνα δικανικὸν ὄρο, ὀφείλω νὰ νομι-
μοποιηθῶ. Δηλώνω λοιπὸν πῶς τὸ κριτικὸ μου ἐκεῖ-
νο, καθὼς τὸνόμασα, ἄρθρο τῶν ἔγραψα ὡς **δημοτικι-
στὴς γιὰ τοὺς δημοτικιστικοὺς κύκλους**. Ἀνήκω
ὀλόκληρος στὴ δημοτικιστικὴ ἰδεολογία καὶ φρονῶ
ἀδιάσειστα πῶς ἔξω ἀπὸ τὴ δημοτικιστικὴ σκέψη
τρόπος σωτηρίας γιὰ τὸ ἔθνος δὲν ὑπάρχει. Μπορεῖ
ἡ ἰδεολογία μας νὰ μὴν εἶναι μονοκόμματη, νὰ εἶ-
ναι περιεκτικὴ, ἡ δημοτικιστικὴ σκέψη ὅμως εἶναι
μιὰ μὲ κοινὸ γνῶρισμα, τὸ ξαράχνιασμα καὶ τὸ πά-
στρεμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐγκεφάλου ἀπὸ μοῦχλες καὶ
ἀράχνες ἱστορικές. Ὅσο τὸ καθάρισμα εἶναι ἀπολυ-
μαντικώτερο, τόσο ἡ σκέψη προβάλλει γνησιώτερα
δημοτικὴ, δηλαδή βαθύτερα ξαναγεννητικὴ. Τί δρό-
μο πάρα πέρα παίρνει μοῦ εἶναι κατὰ βάθος **γιὰ τὴν**

ὥρα ἀδιάφορο, ἀφοῦ κι ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, εἴτε ἐ-
θνικιστικὴ εἴτε σοσιαλιστικὴ, τραβάει γιὰ κάποια τῆς
φυλῆς **ζωντανή**, ὄχι ἱστορικὴ ζωή.

Ὁ κ. Βενιζέλος ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας
ἀνήκει στὴν ἰδεολογία αὐτή ; Ὁχι, ἀφοῦ ἀρνήθηκε
τὴν κυριώτερη βάση τοῦ δημοτικισμοῦ, τὴ δημοτικὴ
γλώσσα, φράζοντάς της μὲ συνταγματικὴ διάταξη
τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐκπαίδευση. Θὰ ὤφειλε λοιπὸν ἡ
σημερινὴ πολιτικὴ του νὰ μού εἶναι ἀδιάφορη, ἀφοῦ
δὲν μπορῶ νὰ περιμένω τίποτα οὐσιαστικὸ ἀπ' αὐ-
τή, κ' ἐκτὸς τούτου πολεμώντας τον, δὲν πρόκειται
νὰ ὑπηρετήσω κανένα πολιτικὸ τοῦ ἀντίπαλο ἐπισή-
μως δημοτικιστῆ.

Ἄν ὅμως παρατηρήθηκε κάποια δριμύτητα στὸ
ἄρθρο μου ἀταίριαστη ἴσως στὸν κριτικὸ του χαρα-
χτήρα, οὔτε ἀδικαιολόγητη οὔτε ἀντιφατικὴ πρὸς τὴν
παραπάνω σκέψη μου θὰ φανεῖ, στὰν σκεφτοῦμε :

Αο) Τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀστήρικτης
αἰσιοδοξίας τοῦ Βενιζέλου ἐδῶ στὴν Κρήτη, ποῦ τῶ-
ρα τὰ δοκιμάζομε.

Βο) Ὅτι ἐνῶ ἡ συνείδησή του εἶναι δημοτικι-
στικὴ, στὰ πράγματα ἐδείχτηκε καὶ ἀρνητικὴ καὶ πο-
λέμιος τοῦ δημοτικισμοῦ.

Γο) Ὅτι κάνει καὶ αὐτοῦ τὸν αἰσιοδόξο ἀνορθω-
τὴ **ἐνῶ** ξέρει πῶς μὲ τὴ σημερινὴ πολιτικὴ του τί-
ποτα θεμελιακὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνε.

Καὶ τώρα ἂς ξαναγυρίσουμε στὴν πολιτικὴ του
δράση ἐδῶ στὴν Κρήτη γιὰ νὰ δοῦμε ἂν ὁ κ. Γρα-
νίτσας γνωρίζει τὰ κρητικὰ πράγματα ὀλόκληρα ἢ

(*) Βλέπε «Νουμά» 482.

(**) Βλέπε «Νουμά» 483, 484.

μήπως μισά μόνο, κάτι από δω, κάτι από κει.

Ἀλήθεια είναι πὼς ὁ κ. Βενιζέλος δταν ἡ κυβέρνηση τοῦ κ. Παπαμαστοράκη τὸν ἔκραξε μαζί με τοὺς ἄλλους πολιτικούς ἀρχηγούς καὶ τοῦ ἀνακοίνωσε τίς ἐπίσημες παραγγελιές γιὰ ἐνωτικὸ πραξικόπημα, αὐτὸς ὄχι μόνο ἐφάνηκε ἐπιφυλακτικὸς ἀλλὰ καὶ ἐχαρακτήρισε τὸ κίνημα τοῦτο σὲ ἰδιαίτερες κουθέντες του τυχοδιωκτικῶ. Ἐν τούτοις ὄχι μόνο δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ διακηρύξει ἐτούτῃ τῇ γνώμῃ του στὸ λαὸ — σ' αὐτὸ ἴσως εἶναι δικαιολογημένος — ἀλλὰ καὶ ἔκανε κάτι ἐντελῶς ἀντίθετο πρὸς τὴν ἀποδοκιμαστικὴν του γνώμῃ γιὰ τὸ πραξικόπημα. Ἄντι νὰ μείνει ἐπιφυλακτικὸς θεατῆς τῶν περιστατικῶν, ἔρριξε μὲ ἀληθινὸν πραξικόπημα ἀμέσως τὴν τότε Κυβέρνηση μετὰ τὴν πρόφασιν πὼς δὲν εἶχε τὸ χρειάζομενο κῦρος, καὶ στὴ νέα οἰκουμένη πού ἐγινε, ὁ ἴδιος ὠνομάστηκε Ἰπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν. (Ἰπουργεῖο Ἐξωτερικῶν γιὰ πρώτη φορά τότε ἰδρύθηκε ἐδῶ κ' ἡ ἰδέα εἶταν ἐντελῶς ἀτοπή, ἀφοῦ ἀκριβῶς τότε ἐκηρύξαμε τὴν Ἐνωσιν). Γιατί λοιπὸν, ἀφοῦ εἶχε ἀντίθετη γνώμη γιὰ τὸ ἐνωτικὸ πραξικόπημα, ἔρριξε, ἂν καὶ εἶχε μειοψηφία τότε, τὴν κυβέρνηση κ' ἐπῆρε ὁ ἴδιος ἀπάνω του τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐπίσημην εὐθύνην τοῦ κινήματος; Σ' αὐτὸ ὅποιος θέλει νὰ ὑπερασπίζεται τὸν κ. Βενιζέλο, δὲ θὰ μπορέσει νὰ δώσει καμὴν εὐπρόσωπην ἀπάντησιν.

Ἴσως ὅμως ἀντιτάξουν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος ἐπῆρε στὰ χέρια του τὴν διεύθυνσιν τοῦ ζητήματος, γιατί εἶχε μεγαλύτερη πεποίθησιν στὸν ἑαυτὸ του παρὰ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἄν κι ὁ τέτοιος συλλογισμὸς θάταν πολὺ ἀλλόκοτος καὶ μάλιστα στὴν πολιτικὴν, ἃς ἐξετάσουμε μετὰ ταῦτα τὸ οὐσιαστικὸν τοῦ μέρους. Ποιὰ εἶναι ἡ διαχείριστις τοῦ ἐξωτερικοῦ ζητήματος ἀπὸ τὸν κ. Βενιζέλο; Ὅλοι τὴν ξέρον. Ἀπεριόριστη, ἀνεπιφύλακτι καὶ αἰσιοδοξὴ ἐμπιστοσύνη στὶς Δυνάμεις ἢ ἀκριβέστερα στοὺς Προξένους τῶν Δυνάμεων. Γιὰ νὰ ἀναγνωρισθῆ ἡ Ἐνωσιν δυὸ ὄροι ἔπρεπε νὰ τηρηθοῦν ἀπὸ μᾶς. Νὰ μὴ παραχθῆ ἡ δημοσίαι τάξις καὶ νὰ μὴ πάθουν οἱ Μουσουλμάνοι. Ἄν πραγματοποιηθοῦν αὐτά, ἢ Ἐνωσιν ἢ κάτι παραπλήσιο θὰ γίνῃ χωρὶς κανένα δισταγμὸ. Νὰ μάλιστα πὺν πρόκειται νὰ φύγουν τὰ διεθνή στρατεύματα (σύμφωνα μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν πούχαν δώσει ἀπὸ καιρὸ στὸν ἄρμωστὴ κ. Ζαΐμη) καὶ θὰ παραδώσουν ἀπεριόριστῃ τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου στὶς ἐγχώριες πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς πὺν λειτουργοῦσαν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλεῦ τῶν Ἑλλήνων. Ὅσο γιὰ τὴν κατοχὴν ἀπὸ τὰ μέρη τῆς θάλασσης, αὐτὴ θὰ εἶχε μηδαμινὴ σημασία κι οὔτε ἔπρεπε νὰ τὴ λογαριάσουμε. Κ' ἕνας πρῶτος ἀέρας αἰσιοδοξίας ἐφύσκιωνε τὰ κυβερνητικὰ πανιά.

Λοιπὸν πολὺ καλὰ. Ἄφοῦ ἡ ἀναχώρησις τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατευμάτων ἐσήμαινε ἀναγνώρισιν τοῦ ἐδῶ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου, ἃς πᾶμε νὰ σηκώσουμε τὴν ἑλληνικὴν σημαία στὸ παραλιακὸν φρούριον, ὅπου ἴσαμε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκυμάτιζαν οἱ σημαίαι τῆς κατοχῆς μαζί μετὰ τῆς αὐτονομίας. Ὁ κ. Βενιζέλος δὲν εἶχε στὴν ἀρχὴν ἀντίρρηση. Τόδρισκε καὶ κείνος φυσικώτατο. Στὸ ἀναμεταξύ ἐζήτησαν ὁδη-

γίαις οἱ Προξένοι ἀπὸ τίς κυβερνήσεις τους καὶ ἡ ἀπάντησις εἶταν ρητὴ. Νὰ κατεδαστοῦν οἱ σημαίαι, γιατί ἄλλοίως γινότανε παραβίασις στὸ καθεστὼς πὺν ἄφισαν τὰ διεθνή στρατεύματα, δταν ἐφυγαν ἀπὸ τὸ νησί.

Ὁ λαὸς ἅμα τᾶκουσε αὐτὸ ἐταράχτηκε ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην ὡς τὴν ἄλλη χωρὶς κομματικὴν διάκρισιν. Τί τρέχει λοιπὸν; Μᾶς περιπαίζουσι; Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐγινε σκέψις γιὰ ἀντίστασιν. Ὁ κ. Βενιζέλος ὅμως γεμάτος πάντα ἐμπιστοσύνην καὶ αἰσιοδοξίαν ἐξώρκιζε τοὺς φίλους του νὰ ἠσυχάσων. Τὸ πρᾶμα δὲν εἶχε καμιά οὐσιαστικὴν σημασίαν, ἔλεγε, κ' ἐτρέχαμε τὸ φοβερὸν κίντυνον νὰ χάσουμε τίς πολύτιμες συμπάθειαι τῆς Εὐρώπης. Γιὰ ἕνα τύπον λοιπὸν θὰ διακινδυνεύσουμε τοὺς ἀναφαίρετους ἐνωτικούς τίτλους μας ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης; (*)

Βγήκαν οἱ φράγκοι καὶ ἔσπασαν τὰ κοντάρια τῶν σημαίων. Ὁ κρητικὸς λαὸς ἐνοιωσε τότε τὴν τραγικὴν του θέσιν καὶ μὴ μπορῶντας τί ἄλλο νὰ κάνει, ἐτίναξε μὲ μιὰ σπασμωδικὴν κίνησιν τὴν οἰκουμένην κυβέρνησιν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἔπεσε ἢ αἰσιοδοξία ὅμως καὶ ἡ τυφλὴ πίστις στοὺς Προξένους ἔμεινε πάντα ἀπαρασάλευτη.

Ἀργότερα στὴ συνέλευσιν ἦρθε τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου τῶν Μουσουλμάνων βουλευτῶν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἀφοῦ ἔστειλε μεσίτας καὶ ἐπρόσφερε χαρτοφυλάκια, ἀξιώματα Πρεσβερίας στὴ συνέλευσιν ἢ καὶ ὑποσχέσεις ὠρισμένων ρουσφετιῶν σὲ διάφορους πολιτικούς ἀντιπάλους του γιὰ νὰ τοὺς σύρει στὸ κόμμα του, κατώρθωσε ἐπὶ τέλους νὰ σχηματίσει μιὰν ἀσήμαντὴν πλειοψηφίαν καὶ νὰ κάνει δικὴν του κυβέρνησιν. Ἦξερε πὼς θὰ γεννιότανε τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου, ἦξερε πὼς ἔπαιρνε ἀπάνου του τρεμετὴν εὐθύνην, πολιτικὴν ἀπέναντι τοῦ τόπου, κομματικὴν ἀπέναντι τοῦ κόμματός του, ἀναλαβαίνοντας νὰ διοικήσει μὲ μονομερὴν κυβέρνησιν κι ὅμως ἢ χαρὰ του γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν του εἶταν τέτοια, πὺν τοῦ εἶταν ἀδύνατον νὰ τὴν συγκρατήσιν. Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι αἰσιοδοξία, τί ἄλλο εἶναι; Καὶ βρίσκει τοὺς Προξένους καὶ δίνει ὑπόσχεσιν μὲ προσωπικὴν του εὐθύνην πὼς τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου θὰ τὸ διευθετήσιν καὶ νὰ μένουν ἡσυχοί.

Σχεδὸν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ πληρεξούσιοι, ἀκόμα κ' οἱ στενῶν ὄρων φίλοι του, ἐδυστροποῦσαν νὰ δεχτοῦν τοὺς Μουσουλμάνους χωρὶς ὄρκον. Ἐβλεπαν πὼς τὸ ζήτημα κατρακυλοῦσε σὲ τρομακτικὴν χρονιότητα καὶ ζητοῦσαν ἀφορμὴν νὰ τὸ δξύνουν γιὰ νὰ λάβει ἕνα τέλος. Κατώρθωσε ὅμως ὁ κ. Βενιζέλος νὰ ἐπιβληθῆ καὶ νὰ γίνων δεκτοὶ στὴ συνέλευσιν οἱ Μουσουλμάνοι πληρεξούσιοι.

Αὐτὰ εἶναι μὲ λίγα λόγια τὰ γεγονότα πὺν ὁ κ. Γρανίτσας μᾶς κατηγόρησε πὼς ἐπροσπεράσαμε στὸ

(*) Δὲν ἔχω καμιά ἀμφιβολίαν ὅτι μιὰ ἀληθινὰ ἠρωϊκὴ ἀντίστασις τότε, ἔστω κι ἂν μᾶς ἐκόστιζε ἕκατό ἢ διακόσια θύματα, θὰ ἔφερνε τὸ ζήτημα σὲ τέτοια δξύτητα, πὺν θὰ ἔπαιρνε ἕνα τέλος πάντα πολὺ καλῆτερον ἀπὸ τὰ σημερινὰ μας χάλια. Πρέπει ὅμως νὰ τὸ ποῦμε, ὁ ἠρωϊσμὸς κ' ἐδῶ ζυγιάζεται μὲ ζύγια πολὺ προσωπικά, πολὺ συμφεροντολογικά. Ν' ἀναδειχθῶ ἠρωϊκὸς μάλιστα, ὄχι ὅμως καὶ ν' ἀποθάνω. Ἐνας Βενιζέλος μόνον, ἂν τῶθελε μὲ τὴν καρδίαν του, ἴσως θὰ μπορούσε νὰ γεννήσιν ἀληθινὸν ἠρωϊσμὸν σ' ἐκείνη τὴν περίστασιν.

προηγούμενο άρθρο μας. Σε λίγο καιρό έφυγε ο κ. Βενιζέλος από δω, έμεις όμως έμείναμε με χαλασμένους όλους τους ήθικους παράγοντες της Πολιτείας, χωρίς κατεύθυνση, με ένα άοριστο και αμφίβολο καθεστώς και χωρίς καμιάν έλπίδα αλλαγής του. Το μόνο απόκτημά μας ήταν η συναίσθηση της πλάνης μας να δίνουμε πίστη στις αισιδοξίες του κ. Βενιζέλου και το ξέφτισμα και της τελευταίας μας έλπίδας.

Θα πήτε τώρα, τί άλλο μπορούσε να κάνει ο κ. Βενιζέλος; Να τα βάλει με τις Δυνάμεις; Όχι βέβαια (*). Να μη τις πιστέψει όμως έτσι απόλυτα. Ή αν άργότερα έδυσπίστησε, να μη μάς περιπαίζει έμας. Αντι να γράφει αισιδοξία άρθρα στο αυθεντικό τότε όργανό του τον «Κήρυκα», ώφειλε με ύπαινιγμούς να μάς δείξει ότι δεν πάμε καλά, ότι τα πράματα είναι σκούρα, ότι πρέπει να όπλιστούμε με τη μεγαλύτερη ύπομονή και έγκαρτέρηση και να μάς προετοιμάζει εν ανάγκη και στην ύποχώρηση ακόμα προς το άρμοστειακό ή κάτι ανάλογο καθεστώς. Τίποτα όμως από αυτά. Έπελαγοδρομήσαμε με αυτόνε τιμονιέρη σε ανοικτά και τώρα ούτε φανάρι βλέπουμε πουθενά ούτε να ποδίσουμε μπορούμε.

Άλλά ο κ. Γρανίτσας μάς πληροφορεί ότι το κρητικό ζήτημα έπηρε και στροφές στην έπιτυχία. Χωρίς να έπαγγελλόμαστε το διπλωμάτη μπορούμε να τονέ βεβαιώσουμε με έλη την πεποίθησή μας πως το ζήτημά μας δεν έσημείωσε καμιά σοβαρή ευνόικη τροπή, άφóτου μάλιστα έλύθησαν τα δυο άλλα ζητήματα, το βουρνιακό και το βουλγαρικό. Μιάν άοριστη ύπόσχεση μάς είχαν δώσει ότι αν καθήσουμε ήσυχα, θα έξετάσουν «μετ' ευμενείας» το ζήτημα, εν πάση όμως περιπτώσει το περιστατικό της σημαίας έπρεπε να αποκαλύψει την πλάνη όλων εκείνων που αισιδοξούσαν.

Άλλοι λοιπόν πρέπει να ζητηθεί ο λόγος της τέτοιας σταθερής πολιτικής του κ. Βενιζέλου. Ήταν ή ακλόνητη πίστη του πως το κρητικό ζήτημα, είναι ζήτημα καθαρά έλληνοτουρκικό. Οι Δυνάμεις μάς παραστέκουν μόνο κ' έχουν τις λαμπρότερες διαθέσεις για τις έθνικιστικές μας βλέψεις. Έχουν όμως και σπουδαία συμφέροντα και με την Τουρκία και γι' αυτό δεν μπορούν να τη δυσαρεστήσουν. Άφου τη θέλει ή Ελλάδα, ως κοπιάσει με το καλό να την πάρει.

Αυτά έπίστευε τότε. Κι άφου οι Προστάτες δεν έχουν κανένα ύστερόδουλο σκοπό, γιατί να μην ύπακούουμε στις έντολές τους, γιατί να θέλουμε να τις δυσαρεστούμε με κίνδυνο να χάσουμε την πολύτιμη ευνοία; Μας λένε να κατεβεί ή σημαία. Να την κατεβάσουμε. Και ναμαστε φρόνιμοι ώσότου το έλεύθερο κράτος θα μπορέσει είτε διπλωματικώς είτε πολεμικώς να λύσει με την όθωμανική άυτοκρατορία το ζήτημα.

Μόνο άμα έφυγε από δω, ίσως όταν πήγε στην Ίταλία, ίσως άργότερα ανακάλυψε την πλάνη του.

(*) Το ξαναλέω, το ζήτημα της σημαίας από ένα όχι τόσο διπλωμάτη, αλλά πολεμικό άρχηγό μπορούσε να σπρωχθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να το ένοήσουν οι Έυρωπαίοι ότι οι Κρητικοί δεν εκήρυξαν την Ένωση για να παίξουν.

Τί να γίνει όμως; Τα πράματα τώρα τραβούνε τον τυφλό τους όρόμο κι ο κ. Βενιζέλος εξακολουθεί να μην έχει κανένα σχέδιο για τη λύση του κρητικού ζητήματος. Το μόνο που έμαθε είναι να δυσπιστεί στην απόλυτη ευμένεια των Προστατών. Δυστυχώς είναι πια πολύ άργά.

(Στ' άλλο φύλλο τελώνει) ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΑΚΡΙΤΑ

Σ' ένα από τα τελευταία φύλλα του γνωστού περιοδικού της Φλωρεντίας «Atene e Roma», δημοσιεύτηκε αξιόλογη μελέτη με την παραπάνου έπιγραφή, γραμμένη από το σοφό καθηγητή κ. Π. Παβολίνη. Περίληψη του άρθρου δημοσιεύουμε σήμερα για τους αναγνώστες του «Νουμά».

Κατά τα μέσα του δέκατου αιώνα ήρθε με μεγάλη φήμη στην Καππαδοκία και στη χώρα του Έφράτη ένας πολεμιστής Βασίλειος άρχηγός του στρατού για την υπεράσπιση των συνόρων. Έπωνομάστηκε Δι-γενής ή διγενής γιατί είτανε γιός μιας Έλληνίδας και ένός Σύριου.

Την έφοδο των Σαρακηνών, τις έπιδρομές των Άπελατών αντιμετώπιζε με τη φοβερή του δύναμη που ο μύθος την άνύψωσε φορτώνοντάς του και κατορθώματα άλλων ήρώων. Έτσι ο μύθος απλώνεται σε μια πλούσια άνθηση άσμάτων που έφτασαν ίσαμε μάς και ξαπλώθηκαν «από τα τελευταία όρια της Καππαδοκίας ως τα Έφτάνησα και στη Μακεδονία, και από τη δυτική όχτη του Έξξεινου ως την Κρήτη και την Κύπρο», όπως γράφει ο Πολίτης. Το πως ο τύπος του Διγενή Άκριτα είτανε τον 11ον αιώνα δημοτικός μάς το δείχνει ο Πτωχοπρόδρομος και πριν ακόμα απ' αυτόν ο Ψελλός που άναφέρει τον Άντρονίκο για πάππο του Διγενή και για πρόγονο του βασιλιά Κωσταντίνου Δούκα.

Άλλά το ποίημα που έξυμνούσε τα κατορθώματα γλήγορα λησμονήθηκε· μόνο κάποιο χερόγραφο σώθηκε στον καιρό του Μεσαίωνα και στους νέους χρόνους.

Άπό το 1875 ίσαμε σήμερα πέντε φανερωθήκανε. Καθένα τους έχει τόσο διαφορετική σύνταξη που αν θελήση κανείς να μελετήσει και να φτάση στην κοινή πηγή τους θα βρεθί σε δύσκολη και άδιέξοδη θέση. Πρώτο βγήκε το χερόγραφο της Τραπεζούντας σε γλώσσα μισοδημοτική και μισοκαθαρεύουσα που δημοσιεύτηκε το 1875 από το Σάθα και το Legrand δίχως άρχη και τέλος σε 3182 στίχους ένω έπρεπε να έχη περισσότερους από 4000. Ένα